

د چرگانو توغکی

(Newcastle disease)

د دی رنځ واقع کیدل
په افغانستان کې
پیژندل شوی.

۱. تعریف

د چرگانو توغکی یا نیوکاسټل (New castle disease – ND) یوه سیسټمیکه ویروسی ساری ناروغي د چرگانو ده چه په شکل د شیوع یا (outbreak) منځ ته راځي او زیات شمیر چرگان په رنځ اخته کوي او د مریني درجه پکښي خورا لوړه ده.

۲. عامل

عامل د دی رنځ نیو کاسټل ډیزیز ویروس [New castle disease virus-1] APMV- سره هم یادیږي چه عضوه د اولاروس (Avula virus) د جنس او پاراماکسو ویرودا (*Paramyxo viridae*) له فاميله څخه دی د NDV په دوه ډلو طبقه بندی شوی دی چه دواړه ډلي د مرض د شدت د قوت اندازه منعکس کوي. په زړه طبقه بندی کی دا ویروسونه په ویلوجنیک (Velogenic)، میزوجنیک (Mesogenic) او لینتوجنیک (Lentogenic) ویشل شوی و چه ویلوجنیک (Velogenic) ویروس د خاص پاملرنی وړ و. په نوی طبقه بندی کی د NDV په داخل د مغزکی د مرض د تولیدو د قوت د شاهییس په زیاته اندازه سره د هغوی د مرض د تولید د قوت (مرض تولیدونکی شمیرل شویدی >۰۷). په اساسی صورنیسی.

۳. انتقال

د ناروغه چرگ افرازات او ترشحات په زیاته پیمانته دا ویروس لری مریضی د مستقیم تماس او د ککړو او ملوث شوو کالو او سامان الاتو په واسطه سره هم صورت نیسی. د پنجره نه پاکوالی د مرض د انتقال منبع شمیرل کیږی.

۴. نوع د حیوان چه مبتلا کیږی

له ۲۵۰ څخه زیاتی نوعی د الوتونکو په NDV اخته کیږی. دوی زیات وختونه په اهلی الوتونکو کې لیدل شویږی.

NDV په ډیره کمه اندازه سره په انسانانو کې مریضی منځ ته راورلی شی.

NDV انسانان مبتلا کوی او بیا په هغوی کې د سترگو د کانجکتیوا التهاب چه مختص د هماغه شخص پوری محدود وی منځ ته راورلی.

۵. کلینیکی نښی

د مرض پټه دوره له ۲ څخه ۱۵ ورځی نیسی. د مبتلا کیدو درجه معمولاً لوړه وی. د ویروس د ضعیفه نژاد د مداخلی په صورت کې یوه کمه اندازه د محصولاتو په تولید کې لږوالی او معمولی غوندی د تنفسی سیستم ستونزی منځ ته راورلی. د ویلو جنیک (*Velogenic*) د ډلی د مداخلی په صورت کې مریضی یو له دوه لاندی حالاتو نو څخه منځ ته راورلی ویسیرو تروفیک (*Viscerotropic*) او یا نیورو تروفیک (*Neurotropic*).

په نیورو تروفیک شکل کې الوتونکی مخ په وړاندی ډول سره ستوماننیا له ځانه بنائی رنځور وی. غاړه ئی کره او اوپیستوتونوس *Opisthotonus* وی بالخره شلیږی او نه شی کولای چه خپل ځان سم کړی.

د ویسیرو تروفیک شکل کوم چه له نیورو تروفیک *Neurotropic* څخه په سرعت سره واقع کیږی الوتونکی ډیر ستومانه او ممکن د سترگو د کانجکتیوا التهاب هم ولری نس ناسته پکینی منځ ته راځی د مریضی درجه په ویلو جنیک *Velogenic* شکل کې ۱۰۰ فیصده رسیری.

۶. غیری معمولی موندنی

بشکاره زخمونه د ویسیرو تروفیک (*Viscerotropic*) او ویلو جنیک (*Velogenic*) نژادونو د موجودیت په وخت په نظر راځی مشخصه علامی ئی د توری لویوالی، شکینه او د هغه د پاسه د ځالونو موجودیت (مره انساج). د سیکوم د نونسل (*Tonsils*) په برخه خونریزی او د کولمو په لمفونیدونو کې نقطه ای خونریزی لیدل کیږی. نور ممکنه افات

د پانقراس د انساجو مړینه او د مینځه تلل او د پپوس د پرسیدنی څخه عبارت دی. د نیورو تروپیک (*Neurotropic*) نژاد د مداخلې په صورت کې با وجود د دی چه نښې نښانې په ډراما تیکې ډول موجود وی مگر ټول انساج په شمول د مغز نور مال معلومیږی.

۷. تشخیص

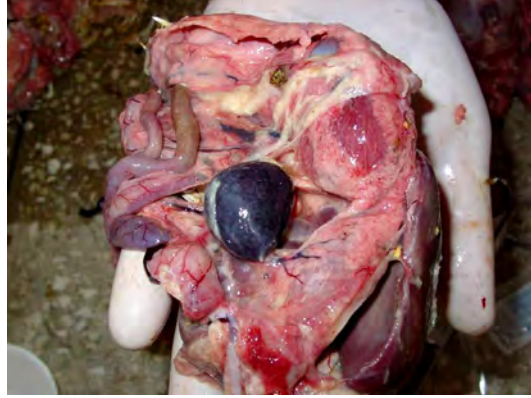
ویلو جنیک (*Velogenic*) شکل دمرض د (*HPAI*) څخه تنها د کلینیکې او نورو برجسته نښو په بنودلو سره په اسانې سره فرق نشی کیدلای، لابراتواری ازموینی د قطعی تشخیص لپاره ضروری دی چه د هیمو اگلوتینیشن (*hemoagglutination*) او PCR ازموینو باید اجرا کړل شی. د ویلو جنیک (*Velogenic*) نوع د NDV د تشخیص تفریقی لپاره اوین انفلونزا (*Avian influenza*) ، فول کلورا (*Fowl cholera*) ، گمبورو مرض (*Gumboro*) ، ازادی هوا کم والی، د اوبو کمبود (په زیاته اندازه سره د بدن د اوبو ضایع کیدنه) په نظر کې ونیسی.

۸. درملنه

هغه الوتونکی چه په NDV اخته وی کومه خاصه نډاوی نه لری.

۹. مخنیوی او کنترول

بڼه او موثره لپاره د مخنیوی داده چه چرگانو ته د مریضی د خپریدو مخه ونیول شی. په تجارتي ډول سره واکسینونه موجود دی اما په لمړی قدم کې د ضعیفه نژادونو په مقابل کې دوی محافظه کوی او په مکمل ډول سره د ویلو جنیک *Velogenic* د نژاد ارگانیزم په مقابل کې مخنیوی نه شی اولی.

NDV- لوی خالداره توری.

NDV- خونریزی د کولمو په
دیوال او رندی کولمی د تونسل
(Tonsils) په برخه کې.